

Nr 580

Av herr **Bergh, Ragnar**, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 77, angående avsättning av viss del av statens vinst från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag för stöd till industriellt forsknings- och utvecklingsarbete, m. m.*

(Lika lydande med motion nr 691 i Andra kammaren)

I Kungl. Maj:ts proposition nr 77 föreslås, att viss del av statens vinst å malmbrytningen vid Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolags gruvor avsättes till två särskilda fonder, den ena benämnd Norrlandsfonden och den andra Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete. Norrlandsfondens uppgift skall vara att främja näringslivets framtida utveckling i Norrland, varvid tonvikt bör läggas på Norrbotten. Ur Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete skall stöd utgå till teknisk och naturvetenskaplig forskning samt till industriella utvecklingsarbeten. Avsättningen föreslås uppgå till sammanlagt 25 miljoner kronor *årligen* under en femårsperiod. Av det årliga beloppet föreslås högst 15 miljoner kronor avsättas till Norrlandsfonden och högst 10 miljoner kronor till Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete.

Mot tanken att på detta sätt specialdestinera en viss del av statens inkomster har den utan tvivel fullt riktiga invändningen gjorts, att förslaget innebär en återgång till en för länge sedan i vår budget övergiven teknik. När bilskattefonden på sin tid tillskapades, avsågs en sådan specialdestination, men denna är som bekant sedan många år övergiven, i det att blott en del av bilskattemedlen kommer vägväsendet till godo. Till gängse budgetpraxis hör i stället, att utgiftsändamålen tillgodoses genom anslag i olika former utan att vissa specificerade inkomster föreslås tagna i anspråk för dessa ändamål.

Emellertid torde det ligga utom ramen för en praktiskt genomförbar politik att i förevarande avseende följa gängse budgetregler. Det förefaller följaktligen desto mera angeläget att överväga, huruvida propositionen nöjaktigt motsvarar de speciella omständigheter, som i detta sammanhang kommer i betraktande.

1. För det första bör uppmärksamheten därvid riktas på en väsentlig punkt i motiveringen för Kungl. Maj:ts förslag på sin tid om inlösen av TGO:s andel i det gamla LKAB. Det framhölls då som ett väsentligt skäl för en statsinlösen, att med hänsyn till att malmtillgångarna i Norrbotten inte är ousinliga endast därigenom garantier kunde skapas för en framtida gynnsam ekonomisk utveckling i denna landsända. Det finns i detta

sammanhang ingen anledning att diskutera hållbarheten av detta argument utan endast att framhålla, att detta argument betonades vara ett väsentligt sådant.

Samma argument upprepades i direktiven för den utredning, som till-sattes i samband med framläggande av förslaget till statsinlösen och som avsåg tillskapandet av en malmfond, bildad av en del av statens intäkter av gruvbrytningen i Norrbotten.

Ett motsvarande resonemang kan också utläsas ur den av norrbottniska socialdemokratiska riksdagsmän väckta motion, som väl närmast gav den yttre anledningen till utredningens tillkomst. Sympatierna för ett förstatligande var ju inte över hövan stora i länet.

2. För det andra synes kunna konstateras, att förslaget i propositionen om en uppdelning på två fonder knappast kan anses stå i god överensstämmelse med vare sig det ovan relaterade argumentet för en statsinlösen, direktiven eller utredningens hemställan.

Innan skälen för denna uppfattning närmare utvecklas, torde det böra erinras om att under den tid staten endast var hälftendelägare i LKAB statsmakterna begränsade gruvbrytningen av hänsyn bl. a. till önskvärheten att icke snabbt uttömma malmtillgångarna även fast ekonomiska och sysselsättningspolitiska skäl kunde tala för ett motsatt förfarande. Men sedan statsinlösen nu skett, har gruvbrytningen kvantitativt ökat avsevärt. Innebörden därav är, trots vissa fördelar, att malmtillgångarna sinar snabbare. Visserligen säges i propositionen, att de skäl som tidigare förestavade en viss begränsning alltjämt förtjänar beaktande, men att de icke önskvärda verkningarna av den fortgående ökade tömningen av malmtillgångarna i nuvarande läge hellre bör motverkas genom en adekvat disposition av malmutvinningens avkastning.

Slutsatsen av detta resonemang bör givetvis bli, att ifall förstatligandet av LKAB såsom framhållits motiverats av omsorg om Norrbottens ekonomiska framtid med hänsyn till risken av malmtillgångarnas minskning måste den ökade brytningen accentuera behovet av beredskapsåtgärder.

Mot denna bakgrund ter sig den föreslagna uppdelningen på två fonder knappast välmotiverad. Trots den direkta inriktning på främjandet av näringslivets utbyggnad i norra Sverige som utredningsdirektiven om också i viss motsättning till den underliggande socialdemokratiska motionen dock innehåller, har utredningen så starkt betonat grundforskningens betydelse i förevarande sammanhang, att någon garanti icke erhålles för att avvägningen mellan grund- och målforskning annat än ytterst indirekt tillgodoser de syften som direktiven avsåg att främja. Och även i fråga om olika målforskningsprojekt är gränsdragningen mycket vag.

En avgörande synpunkt i förevarande sammanhang är, såsom ett flertal remissinstanser framhållit, att anslagen till grundforskning reguljärt bör

åvila staten i hittillsvarande ordning. Visserligen kan en grundforskning komma även näringslivet i Norrbotten till godo, men mot bakgrunden av de omständigheter som över huvud motiverat en specialdestination av vissa statliga intäkter i detta fall förefaller förslaget i propositionen i denna del mera som en undfallenhet än som ett vidhållande vid motiveringen för LKAB:s förstatligande, ett vidhållande vid tankegången i utredningsdirektiven eller ett accepterande av de konsekvenser den starkt ökade malm-brytningen förutsatts innebära.

Redan från de synpunkter regeringen själv anlagt innebär propositionen alltså en besvikelse. Vad länsstyrelsen i Norrbottens län anfört förtjänar i detta sammanhang att citeras: "Gentemot riket i övrigt intar Norrbotten en markerad särställning med hänsyn till de förhållanden under vilka näringslivet arbetar. De faktorer som konstituerar denna särställning är sammanfattningsvis följande.

1. Länets naturtillgångar är ännu i stor utsträckning outnyttjade. Råvarubasen medger i och för sig en långtgående industriell expansion. Bl. a. av brist på investeringsvilligt kapital har dock denna expansion hittills varit otillräcklig.

2. Inväxningen i de arbetsföra åldrarna har hittills — trots utflyttningsöverskott — skett i snabbare takt än inom landet i övrigt.

3. Kombinationen av otillräcklig expansion, fortsatt befolkningstillväxt och ett ensidigt utbyggt näringsliv har resulterat i en permanent sysselsättningskris. Denna kännetecknas av omfattande och starkt säsongbunden arbetslöshet även under högkonjunktur." Enligt länsstyrelsens uppfattning bör fondens primära uppgift ligga i att genom företagsbefrämjande åtgärder stimulera till fortsatt expansion och differentiering av näringslivet i Norrbotten.

Det torde få anses vara uppenbart, att en koncentration av åtgärderna i detta syfte ligger i linje med de önskemål som över huvud motiverat tillkomsten av en malmfond, medan däremot för grundforskningsuppgifterna lämpligen bör sörjas i hittillsvarande ordning. Slutsatsen av detta resonemang blir, att av ifrågavarande intäkter ej bör ske någon avsättning till någon s. k. Malmfond för forsknings- och utvecklingsarbete utan hela avsättningen koncentreras till den föreslagna Norrlandsfonden.

Under återopande av det anförda föreslås sålunda riksdagen med anledning av propositionen nr 77 besluta,

att den föreslagna avsättningen av statens intäkter av malmbrytningen vid LKAB:s gruvor måtte i sin helhet komma den föreslagna Norrlandsfonden till godo.

Stockholm den 5 april 1961

Ragn. Bergh